

KISEBBSÉGI MAGYAR SORS,

EGY KÜLÖNÖS NEMZETISÉGI KÉRDÉS.

—Kassa—

NEMZETISEGI kérdés Kassán? Hát ilyen is van? Kassaiak, abaújiak, akiket a „békevilág“ forgószele kisodort otthonukból, Csonka-Magyarországban szétverődött felvidéki őslakók, akik kassai malterbői, az abaúji porból valók, bizonyára fejcsóválva, kétkedéssel fogják ennek a cikknek a címét olvasni. Akik nemzedékeken át ennek a földnek az erejéből merítették az életerőt, akiket a Dukla földön fujdogáló lengyel szél tanított meg arra, hogy ennek a vidéknek a tájleikét magukévá tegyék, azok nagyon jól tudják, hogy ezen a területen a Tátrától a Verhovináig, ahol a magyarok, tótok, németek, oroszok hosszú századok óta vegyesen laknak, soha szóba sem került az, hogy kinek-kinek a bölcsője fölött az édes anya milyen nyelven dalolt. Talán nincs föld a világon, ahol nagyobb liberalizmussal ölelte volna magához az őslakó a jövevényt, mint itt a magyar a nemmagyart.

Mert ezek a népek mind — legalább ezen a területen — vendégjövevények. Már Czambel, a híres cseh történész volt olyan merész elismerni azt, hogy a tót és rutén nép non érkezhettek ide korábban mint a magyar. Melich János pedig kimutatta, hogy ezek a népek csak azután jutottak erre a vidékre, amikor már az Árpád által Magyarországon talált bolgárok elmagyarosodtak, mert a mostani szlávok az összes folyóneveket úgy ejtik ki, ahogy azt a magyaroktól hallották. Az a szláv nép, amely a bolgártörök kenézek vezetése alatt a Balkánról idekerült, s amelynek emlékét és erdei pásztor kultúráját annyi helynév őrizte meg, a magyaroknak szívesen alávetette magát, mert nekik Árpád szervezett katona állama egy anarchia utáni jogrendet jelentett, s a rendszeres adózási viszonyok között, a magyar köznéppel való összeolvadási lehetőség mellett megszűntek felelőtlen „apró khánok révén minden igának barma“ lenni.

Az újabb szláv bevándorlás csak évszázadokkal később történt. A kassakömyéki szláv nevű falvakban még a 15. században is csupa magyar nevű lakost találunk, csak itt-ott tűnik fel egy-egy Tóth név, ami nyilván azt jelenti, hogy ez a nemzetiség akkor még oly ritkán fordul elő, hogy annak megnevezése már elég a személy felismerésére. A 17. századbeli „Magyar Simplidissimus“ hrója — német zsoldos íródeák — Kassán magyarokat, németeket, tótokat és lengyeleket talál, de Kassától délre kizárólag magyarokat. Tótlakta vidék ez időben Kassától északra kezdődött, a ma Kassa teljesen tót gyűrűvel van körülveve. Eltótosodtak a Hernád, Tarca folyók és legkorábban az ősmagyar nevű Szartos-patak magyar falvai. Eltótosodott a hegyekben lévő néhány német település, így Nieder- és Oberbeckenseyfen, ahol még félszázad előtt is tudtak németül.

Vizsgálódásunk két irányban fog haladni. Egyrészt, mi az oka annak, hogy ez a háborúktól, rabságbahurcolástól meglehetősen megvédett vidék elveszítette magyarságát. Másrészt mi az oka annak, hogy e között a Trianon

szerint csehszlováknak elkönyvelt nép között komolyan vett nemzetiségi kérdés kialakulni nem tudott.

Az első egykorú nyelveloslási leírásunk az 1773-i népösszeírásból való. Ennek hitelességéhez kétség nem férhet. Az összeírást osztrák hivatalos körök végezték oly időben, amikor még a nemzetiségi kérdéstről szó sem volt. Legfeljebb egy tekintetben hiányos, hogy néhány falu kimaradt belőle. 1773 óta eltelt kerekén másfél évszázad. Ha az akkori nyelvterületet összehasonlítjuk a maival, a következő feltűnő megállapításokat tehetjük:

Ha Abaúj-Torna vármegyét két részre osztjuk — nagyon csekély korrekcióval — a kassa—pesti országot szerint, akkor arra az eredményre jutunk, hogy míg ettől a vonaltól nyugatra 24 tót falu magyarosodott meg, de egy sem tótosodott el, addig ettől a vonaltól keletre 28 magyar falu tótosodott el és ha a Hegyközben lévő Filkeházától, s a Délabaújban lévő Boldogkőváraljától és Mogyoróskától, mint már színmagyar vidékkel körülvett falvaktól eltekintünk, legfeljebb az egy Rákos falura lehet azt mondani, hogy elmagyarosodott. Vagyis magyarrá lett a Bodva és Kanyapta völgy, s eltótosodott a Hemád, Tarca és Osva völgyek magyarsága.

A megye két oldalának ennyire eltérő demográfiai viszonyai természetesen a véletlennek, egy-egy szuggesztív erejű ember befolyásának nem tulajdoníthatók. Itt olyan általános népmozgalomról van szó, hogy a törvényszerűség okait kutatnunk kell, s már előre nyugodtan igazat adhatunk annak a megállapításnak, hogy a nyelvek a népektől részben függetlenül vándorolnak, s ezek a mozgalmak a maguk külön törvényei alapján szabályozódnak.

Az eltótosodás nem új keletű. Gróf Teleki Domokos már a 18. században észleli (Reisen) Kassa környékének nagymérvű eltótosodását. Fényes Elek 1840-i statisztikája a volt magyar falvak nagy részét tótnak találja, de még mindig több oly magyar falut említ, amelyik azóta tótosodott el, sőt az 1890-i népszámlálás óta is történt tótosodás. A református ellenpróba ugyanezt igazolja. A 100 év előtti római katolikus egyházi sematizmusok adatai szerint az abaúji Tarca völgy reformátusai az összlakosság egyharmadát teszik ki, s ma csak egyötödét. Akkoriban a nyelv először Hungarica volt és csak azután „Slavica“, s ma a „Hungarica“ elenyésző kisebbség.

Ha e jelenség magyarázatát az eddigi nemzetiségi elméletekben keressük, helyes megokolást nem kapunk. Az a vélemény teljesen téves, hogy talán a nép kicserélődik, nyugatról a tótok a keleti részre vándorolnak, s keletről a magyarok a nyugati részre költöznek, mert a megye két oldala közt semmi demográfiai csere nincs, a vándorlás észak—déli irányú. A tót nép fajilag átütő tisztaságáról sem beszélhetünk, mert a tót mire ideért, fajilag jóval keveredettebb volt, mint a magyar; arról sem, hogy a nemzetiségek harcában a tenger elnyeli a szigeteket, mert sokszor a szigetek emelkednek ki, hogy úrrá legyenek a tengerek fölött. Így a magyar környezetben németté, németből tóttá lett Kassa eltótosodott környezetéből ismét mint magyar város emelkedett ki. De helytelen és teljesen íróasztali meglátásra vall a Balogh Pál¹ álláspontja is, amikor Kassa kisugárzó kultúrhatásáról beszél, mert a Kassa környékén 1890-ben feljegyzett magyar kisebbségek az őslakó magyarság romjai voltak és nem magyarosítási eredmények.

Téves álláspont az, hogy a magyar népben nincs asszimiláló képesség, nincs vitalitás. Abban a népben nem volna beolvastási képesség, amelyik 1780-tól 1840-ig, tehát oly időben, mikor az osztrák abszolutizmus volt

¹ A népfajok Magyarországon.

az uralkodó erő, százalékarányát 29%-ról 44%-ra tudta felemelni és azóta is oly állandó beolvadásról kell beszélnünk, süni messze felülmúlja bármelyik más nép beolvadási sikereit.

Az életét nem lehet egy kaptafára húzni, nem lehet egy okra visszavezetni., A főokok azonban a helyzet közvetlen megfigyeléséből megállapíthatók. Szociográfiai tény az, hogy gazdaságilag stagnáló vidékről a nép értelmesebb része gazdaságilag kedvezőbb vidékre vándorol. Ennek a tótosodó vidéknek nincs egy mezővárosa, egy bevásárló helye, bányatelepe. Ez a nép az ugyanazon kultúrlehetőségeket biztosító mező- és erdőgazdálkodás évszázadok óta lassan haladó viszonyai közt él. Innen minden szaporodási feleslegnek ki kell vándorolnia. Ezzel szemben a felszabadulása óta nagyarányúan fejlődő Alföld felé, az ottani csábítóbb gazdasági viszonyok miatt, a népesség vándorlása állandó.

De nemcsak az Alföld folyton értékesedő tája szívta ki falvaik jobb elhelyezkedésre vágyó elemeit, hanem ennél még nagyobb erővel a városok, s természetesen elsősorban Kassa. A magyar liberalizmus teljesen félreértette a polgárosulás céljait. Amíg nyugaton a vagyoniilag erőteljes polgárság maga fejlesztette ki a városi kultúrát, nálunk tisztviselővárosokat tenyészettek ki, s a tisztviselő pálya biztonsága minden fejlődni akaró elemet magához vonzott. A mesterségesen fejlesztett városok rohamos magyarosodása elszédítette a harmincmillió magyarországi illúzióiban élő közvéleményt, s bekövetkezett a városok mesterséges túltáplálása.

A gazdaságilag kihasznált vidék minden életerejét a városokba tömték, s hiábavaló volt a falvakban minden magyarosítási igyekezet, a magyarosodási pluszt elvesztették a falvak azáltal, hogy a nép a gazdaságilag kedvezőbb lehetőségeket nyújtó városok felé özönlött. Ez a vándorlás elsősorban a magyarországot, mint a legigényesebb népet érte, s innen van a városok református népességének statisztikailag észlelt szaporodása. Először elvándorolt a magyar cseléd, mert a magyar úr közmondásosan jobban szerette a tót jobbágyot a magyar perlő társnál. A visszamaradt magyar cseléd tótosodott el legelőbb, rokonbáratú sorstársaival összekeveredve. Aztán elvándorolt a magyar kisbirtokos földhöz nem jutott szaporulata, városi kistisztviselőnek, majd a nemesi középosztály 90%-a. Ez az utóbbi réteg úgy kipusztult erről a vidékről, hogy a legtöbb faluban már nyoma sincs. Például Rozgonyban 25 évvel ezelőtt még 12 földesúr élt olyan társadalmi életet, hogy felujukat kis Párisnak hívták, s ma már egy sem lakik ott.

Így dolgozott a három nagy szívó erő, az Alföld, Kassa és legutóbbi időben Amerika. Ez utóbbi azonban a tótot a magyarnál jobban vonzotta. A magyar őslakosság romjai, a régi telkes gazdák utódai, legfeljebb egymás közt beszélnek magyarul, de már többnyire úgy sem. Az itt összetalálkozó magyar, tót és orosz egy erős magyar hatásokkal telített tót nyelven beszél. Mintha ez a magyaros kiejtésű keleti tót nyelv az összes itt találkozó nyelvek közös eredője lenne, még a magyar többségű falvakban is ez az érintkezési nyelv. Ha a szalánci református magyar összetalálkozik egy görög katolikus-sal, bár mindkettejük tud magyarul, mégis tótul beszélnek egymással. A tót nyelv elterjedése után jött a nevek eltótosodása. Gyermekkoromban nagyon csodálkoztam azon, hogy a cselédek, zsellérek anyakönyvezett neve többnyire magyar volt, mégis mindegyiknek meg volt a maga külön gúny- vagy más jellemző tót neve és a falubeliek csak ezen a néven ismerték őket. Hasonló jelenséget észleltem Délabaujban, ahol csak néhány szláv eredetű falu van. Ha a szláv Abaujszolnokról valaki magyar faluba került, Szolnocsán lett a neve, de ha a magyar Szakácsiból került valaki Szolnokra, akkor Szakácski lett belőle, vagyis mindkét esetben tót nevet kapott. Sőt a 18. században kolerában kipusztult lakosság helyére települt tót Fancsal

közsegből magyar falvakba került elmagyarosodott tót családok anyakönyvezett neve is ma Fancsalszki. Mennyi névelszlávósodás történhetett még a közelmúltban is, mielőtt a nevek rendszeresen anyakönyvezése megkezdődött.

Súlyos félreértés volt a városi fejlődést magyar imperialisztikus sikernek tekinteni. Nem a városok magyarosítottak, hanem a fejlődés. Nem a falusi magyarság öntudat hiánya miatt vesztett tért a magyarság, hanem a mestersegesen nehézzé tett falusi élet miatt. Legfontosabb népmozgalmi törvényként állapíthatjuk meg azt, hogy fejlődő helyi viszonyok közt a szervező népfaj, hanyatló, vagy stagnáló viszonyok közt a szolgáló fajta népjellege lesz uralkodó.

Németország könnyen németesítette el szlávjait, mert nem pazarolta életerejét néhány városra, hanem a falusias településeket is városias fejlődés felé terelte. Amikor belpolitikánk a mezővárosokat falvakká degradálta, s a fejlődés lehetőségeit Budapest és a városok részére aktározta, maga egyengette az utat arra felé, hogy a magyaroktól kiűrtett nemzetiségi tájak a szomszédok birtokába jussanak.

Ez a nagymértékű elmagyartalanodás egyúttal súlyos csapás arra a politikai hiedelemre, amelyik a magyarosítás ismert eszközeivel, iskolákkal, hivatalokkal akart magyarosítani. A tanítókat e téren nem érheti semmi vád. Nagyobb idealizmussal, nagyobb sikerrel sehol sem dolgozott a népoktató kar, mint ezen a vidéken. Az 1910-es népszámlálás adatai szerint már kezdett széttépődni ez a leereszkedő tót függöny. Az iskolai magyarosításnak segítségére jött a városi fejlődés harmadik lépése, amikor a város megélhetési viszonyai a belterületen megnehezdednek, ellenben a kedvező közlekedési viszonyok lehetővé teszik azt, hogy a városban munkaalkalmat találók a környékbeli falvakban lakhassanak. Kassa a háborút közvetlenül megelőző években jutott el ehhez a fejlődési fokozathoz, s ekkor már lehetett kisugárzó kultúrhatásról beszélni. De mikor a világháború utáni Összeomlás néhány nap alatt elsöpört minden látszateredményt, kitűnt, hogy az iskolai magyarosítás alig ért el többet a természetes folyamat ellen, mintha a vármegye tanítóit odaterelték volna a Hernád partjához, hogy lapátolják vissza a folyót Sáros megyébe. Csak felszínes sikert lehetett elérni. Mert magyarosíthatnak a nagyobb népmozgalmak, a lüktető gazdasági és társadalmi fejlődés, erőteljes demokratikus közélet, feltéve, hogy a lakosság keveredik. De olyan falut, amit az iskola faragott volna ki nemzetiségéből, nem ismer a világtörténelem.

Az októberi felfordulás egyúttal felszínre vetett Abaújban két régtől fakadó magyargyűlölő foltot, amelyekről addig nem is tudtunk. Az egyik a Ránkkörayéki lutheránus tót vidék, a másik néhány református falu a Felső-tárcavölgyben, elsősorban Rás. Ebben a faluban, mely 150 év előtt még magyar volt, már az 1910-es magyar népszámláláskor nem akadt egy ember, aki magyarnak vallotta volna magát. Itt Sárospatak követte el a hibát, amikor megtagadta a tót nyelvű imakönyvek készítését. Így ezt a szükségletet Amerika látta el, s hogy miképp, ahhoz nem kell kommentár.

A felfordulást megtették a propagandával átdolgozott hazatért amerikaiak, akik minden faluban külön megcsinálták a maguk kis forradalmát. Ennek válságai közt hanyódott ez a vidék, amikor 1920-ban a csehek hozzáláttak a népesség statisztikai feldolgozásához. Sajnálatos, hogy ezeket az adatokat nem használja fel magyar demográfia. Elveti mint meghamisítottat, joggal, de e mellett a csehek annyi helyi demo- és ethnográfiai ismerettel irányították az anyaggyűjtést, amit a túlságosan centralizált magyar statisztikai feldolgozásokban hiába keresünk. A bizalmatlanságot természetesen maguk a csehek idézték elő, amikor Kassán abszolút csehszlovák többséget mutattak ki, holott ennek valótlanságát a különböző politikai választások is bizonyít-

ják, amelyek csak jelentéktelen eredményeket tudtak a cselet és szlovák pártok részére felmutatni. A falvakban azonban az összeírási adatok figyelemreméltóak, \$' nagyjában megegyeznek az 1880. és 90-es magyar népszámlálási eredményekkel. Eltérés annyiban van, hogy ők csehszlováknak mutatták ki éppúgy az elmagyarosodott tót falvakat — például Enyickét, amelyet egy vak grófnő egy élet munkájával a nyelvhatár szélén teljesen megmagyarosított — mint az eltótosodott magyar falvakat, például Téhányt, ezt a palóc telepet, amelynek templomában még a múlt század elején magyarul hangzott a szentbeszéd.

Egész más az országútól nyugatra eső vidék fejlődése. Itt Kassa nem gyakorolta azt a nagy felszívó erőt, mert itt már előbb önálló életet élő mezővárosok fejlődtek ki. Torna, Szepsi, Jászó és Nagyida mező- és bányavárosok Kassa nélkül is ellátták a Kanyapta és Bódvavölgy lakosságának gazdasági igényeit. Ez azonban még nem elég magyarázat. Országosan feltűnő, hogy a magyar-tót nyelvhatár keleti és nyugati negyedében a tótosodás állandó, de évszázadok óta szilárdan áll a Garamtól Hernádig terjedő palóc vonal. Ezen a területen a nyelvhatár oly éles, hogy itt számbavehető eltolódás 150 év óta nem volt. Az az egy-két magyar falu, amelyik ezen a vonalon túlesett, eltótosodott ugyan, de a vonalon innen a palóc nyelvterületen belül 85 tót falu magyarosodott: meg 150 év alatt, míg a palóc földtől délebbre eső vagy a Dunántúl lakó tótok közt a magyarosodás nehezen halad előre.

Magyarázatul itt a fajtáknak aktív és passzív tulajdonságait lehetne felhozni. Helyi megfigyelés után a nemzetiségi mozgalmak második legfontosabb törvényeként kell megállapítanunk, hogy az aktív fajiságú népekkel telített tájakon — amennyiben nem ellenséges indulatúak — az államszervező nemzetiség győz, passzív fajiságú területen pedig az alávetett nép nemzetisége. Aktív fajiságú a nagy nomádpásztorok utóda, a törökös magyar, aki az uralkodó magyar nemzetiségét fölveve, annak legbiztosabb támasza lett. Ennek a törökös magyarnak faji szuggesztíója uralkodik a palóc földön, ez olvaszt be minden más nációt a magyar nemzettestbe, míg a Hemád és Bodrogvölgy bolgárszláv eredetű keveréknépe erősen szlávodosdik. Abaúj megye keleti oldalán is van ilyen erősen törökös jellegű sziget, a bőd—csáji református magyarság, mely a köröskörül tótosodó falvak közt keményen tartja magyar jellegét.

A palócmagyar típus oly erősen aktív, hogy itt még a cseh statisztika is magyar sikereket kénytelen elkönyvelni olyan területen, ahol a magyar népszámlálás még tótokat talált és pedig a premontrei rend tót falvaiban, Jászómindszenten, valamint Rutinokon. A mecenzéfi márnák magyarhűsége pedig egyszerűen megható. Ez a hatszáz év óta ittlakó nép, mely mindig együtt örült és szenvedett a magyarokkal, a magyar statisztikában német községként szerepelt, s a csehek alatt a szintén mánta Felsőmecenzéffél és a stósi gründlerekkel együtt magyarnak vallotta magát. Nincs ma már Keletabaújban, s a volt Torna megyében csak két nem magyar falu. Az egyik az egykor oláhoknak nevezett orosz hegyipásztor-telep Ájfelucska, a másik Derenk, mely a Bebekek sásfészkével, Szászvárral együtt néhány év előtt került vissza magyar kézre. Mindkettő kifogástalan hűségű felu. Példának talán elég, hogy Stefán János, a harminc év óta derenki községi bíró, a megszállóknak odacsapta a községi pecsétet, hogy ő a csehek bírója nem lesz. A tót főszolgabíró erre a magyar Szabados Jánost tette meg bírónak. Amikor a falu visszakerült hozzánk, ismét Janó lett a bíró. Ennek az öreg tót parasztnak a gesztusa megörökítésre méltó olyan világban, amikor a tömegeket főként az irányítja, hogy a végnélküli ígéretek beteljeséának-e, vagy sem.

A legutolsó magyar és cseh népszámlálás közt az eltérés kereken 25.000 magyarral kevesebb és ugyanannyival több csehszlovák Kassán és Abaúj-Toma megyében. Ez a két nép aránya közt körülbelül 40—45%-os eltolódást jelent, ami nagy különbség. Az eltérés nem a kimenekült magyarság különbsége, mert a cseh összeírásakor ez még nem volt nagyszámú. Mindenesetre a magyarság tíz évi szaporodása volt legalább annyi, mint amennyi kiköltözött, s a tótok közt is elmagyarosodott annyi, mint amennyi cseh-tót beköltözött. Ha azonban a két adatgyűjtés egyikét sem lehet hamisnak tekinteni, akkor hát hol az igazság? Talán akkor járunk el helyesen, ha a két eredmény középértékét vesszük? Nem, ez sem az igazság, az igazság másutt van.

Egy ködös őszi délutánon a kassai pályaudvaron áll egy sápadt kisdíák. Azok közül a falura szorult iskolás fiúk közül való, akik nap-nap mellett török magukat a korai felkeléssel, mert a városi bentlakásra nem telik. Közönyös arccal nézi a mozdonyok kéményeiből feltörő füstfelhőket.

— Hogy hívnak? — Novak Pál a nevem. — Melyik iskolába jársz? — A szlovák gimnáziumba. — Tudsz már szlovákul? — Nem. Azt mondják, hogy nem is fogok tudni soha. — Talán magyar vagy? — Nem. — Akkor mi vagy? Vállat von. — Olyan „nyijaki“. — Hát ez miféle szerzet? — Olyan semmilyen. A tanáraink neveznek minket így, mert magunk sem tudjuk, hogy mik vagyunk. Szlovákul nem tudunk megtanulni, úgy, ahogy ők akarják, de magyarul sem tudunk jól és nem is engedik, hogy megtanuljunk. Ezért minket gúnyolnak mindig, rajtunk nevet az egész osztály.

És elmondja ezt egyszerűen, megszokottan, mintha az egész természetes volna.

A kassai táj zavart nemzetiségi viszonyaiban ez a kis diák a maga bőrén ismerte fel az igazságot.

Nem a magyar, nem a cseh statisztika hazudik,— ezek csak nekik kedvezően magyaráznak — hanem a materialista-liberális nemzetszemlélet Benes-féle merkantilistái, a világtörténelemnek gondosan szortírozott és csomagolt nemzeteket akartak szállítani és most joggal csodálkozhatnak azon, hogy az élet miért nem akar könyvtárszobában kitenyészett elméleteiknek engedelmesskedni.

A cseh és magyar népszámlálás eredményei közt a magyarság számában körülbelül 300 ezernyi különbség van a Szlovenszónak nevezett Felvidéken. Ezeknek a legnagyobb része ilyen „nyijaki“ ilyen semmilyen, akiket ide is lehet osztani és oda is. Akik tótul is meg magyarul is tudnak, vagy helyesebben sem tótul nem tudnak, sem magyarul, mert harminc évig lakhatnak színmagyar vidéken, mégis „kassaiasan“ fognak beszélni. Tótul beszélnek és imádkoznak, de magyarul énekelnek és káromkodnak. Csárdást táncolnak és korhadt fakeresztjeik magyarul gyászolnak. A megye magyar falvai már levetették ősi viseletüket, valami elrontott városi ruhát hordanak helyette, de ezek a falvak megőrizték régi magyar népviseletüket. Ez a „nemzetiség“ ennél a háromszázezernél is nagyobb, mélyen benyúlik a tót nemzettestbe. Mert, amint a 18. és 19. században eltótosodott Észak-abauj, úgy tótosodott el a 15., 16. és 17. században Szepes, valamint Sáros a „legszlovákabb“ vármegye, hol legalább 120 magyar eredetű falut ismerünk, amelyek egyrésze még Rákóczi idejében is magyar volt. Ezek azok, akik a legkevésbé tudtak a trianoni helyzetbe beilleszkedni, akik szétszóródtak a Csonkadrszág minden tájára, s magyartalan nevükkel mindenütt felismerhetők. Akik a kevert népek nagy kultúrsumójával ott vannak minden megmozdulás élén, akik mozgásba hozzák az Alföld keleti fatalizmusába sülyedt magyarságát. Ezek azok az izgató, megbékülni nem tudó elemek, akiknek lelkében különböző jellemű ősapák harca nem engedi a megnyugvást, akik

műveltségben értékesebbek, mint akár a magyar, akár a tót, akár a német, mert az átörökölt magyar östehetséget a szlávos nyugtalanság, vagy germán energia nem engedi közönyben megpihenni. Ezek azok, akik a kevert népek neuraszténiás gyengeségével oly könnyen buknak el az életben, mert jellemük nem természetes, legfeljebb kinevelt és tudatos. Ezek azok, akik a magyaroknak nem elég jó magyarok, pedig a magyarság élethalálharcában ők vezetnek. Nem a magyar falvak állnak a magyar ellenállás élén, hanem Kassaujfalu, ez az eltótosodott hentesfalu, ahonnan az intranzigens magyar párt, a keresztényszocialista párt legjobb kortesei kerülnek ki. A börtönökben nem a történelmi magyar nevek viselői ülnek, hanem a Derfínyákok, Gazzdacskók és Fleischmann Gyulák, akik abban a biztos tudatban szenvedik végig mártíriumukat, hogy ezt nekik soha senki honorálni nem fogja, hanem teszik tisztán azért, mert nem tudnak másképp cselekedni. És ezekre, az évszázadok óta kiművelt elemekre, akik a magyarságnak a történelem folyamán a kultúrértékek ezreit, a világkultúrának százait ajándékozták, a csehszlovák államnak nem volt szüksége. Sem Kassa, sem Abaúj, de az egész keleti tót vidék nem adott a csehszlovák államalakulásnak egy vezető embert, egy teremtő erőt, egy vezető tisztviselőt. Ez a föld ennek az államnak nem termelt eszmét, konszolidációs erőt, egységű fogó akaratot. De nem azért, mert nem volt képes rá, hanem inért az új állam véréből, idegrendszerétől idegeh. Azokban a gyengébb karakterű emberekből pedig, akik később beálltak ennek a rezsimnek a szolgálatába, a csehek nem bíztak, s legfeljebb strohmann szerepet kaptak, mint például a cseheknek egyébként oly keményen ellenálló eltótosodott Abaújszéplak község bírása, jelenleg cseh agrárpárti képviselő, akivel együtt annak idején a kassai főszolgabírói hivatalban elkeseredve tárgyaltuk a csehek második visszatérését.

Az új államrendezésnek egyedüli pozitívuma az, hogy a határon innen, határon túl száz meg százezer ember néz reménytelenül a kietlen sivár jövő felé, mint az a sápadt kis diák, aki azon a ködös őszi délutánon a kassai vasútállomáson könnytelen szemmel és hideg arccal, az élettől már gyermekkorban mitsem váró közönnyel nézi, hogy mennyi tűzzel és erővel fiivódik ki a füst a mozdonyok kéményéből, mennyi akarattal gomolyodik az ég felé, azután körülbelül egyforma magasságban valamennyi gomoly mint foszlik szét a levegőben semmivé.

KASZONYI FERENC.